

МОНГОЛ УЛСЫН
ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРООНЫ
ДАРГЫН ТУШААЛ

2022 оны 04 сарын 06 өдөр

Дугаар А/67

Улаанбаатар хот

Үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын
журмыг батлах тухай

Статистикийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 1 дүгээр заалтыг үндэслэн ТУШААХ нь:

1.Үндэсний Статистикийн хороо болон аймаг, нийслэл, дүүргийн статистикийн газар, хэлтсийн “Үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын журам”-ыг хавсралтаар баталсугай.

2.“Үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын журам”-ыг хэрэгжүүлж ажиллахыг Үндэсний Статистикийн хорооны газар, хэлтэс болон аймаг, нийслэл, дүүргийн статистикийн газар, хэлтсийн дарга нарт үүрэг болгосугай.

3.Энэ тушаалын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Тамгын газар (Б.Лхагва), Дотоод аудит, эрсдэлийн удирдлагын газар (Ч.Баянчимэг)-т тус тус даалгасугай.

Б.БАТДАВАА

142623100472

Үндэсний Статистикийн хорооны
даргын 2022 оны 04 сарын 06 -ны
өдрийн А/67 дугаар тушаалын
хавсралт

ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГЫН ЖУРАМ

НЭГ. НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1.1 Энэ журмын зорилго нь Үндэсний Статистикийн хорооны үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой харилцааг зохицуулахад оршино.

1.2 Энэ журам нь Үндэсний Статистикийн хороо (цаашид ҮСХ гэх)-ны “Үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын бодлогын баримт бичиг” болон Монгол Улсын холбогдох хууль, тогтоомж, эрх зүйн акттай нийцсэн байна.

- Монгол Улсын Статистикийн тухай хууль,
- Төрийн албаны тухай хууль,
- Хөдөлмөрийн тухай хууль,
- Төсвийн тухай хууль,
- Төрийн хяналт шалгалтын тухай хууль,
- Захиргааны ерөнхий хууль,
- Зөрчлийн тухай хууль, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хууль,
- Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль,
- Эрсдэлийн менежмент, Монгол Улсын стандарт, MNS ISO 31000:2020,
- Эрсдэлийн үнэлгээний арга, Монгол Улсын стандарт, MNS ISO 31010:2016,
- “Улсын салбарын дотоод аудитын аргачлал”, Сангийн сайдын 2019 оны 268-р тушаал,
- Статистикийн байгууллагын эрсдэлийн удирдлагын практик удирдамж (Guidelines on Risk management practices in Statistical organizations), UNESE, 2017,
- ҮСХ-ны Хөдөлмөрийн дотоод журам,
- Статистикийн улсын байцаагчийн дүрэм.

1.3 Энэхүү журамд хэрэглэсэн нэр томъёог ҮСХ-ны “Үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын бодлогын баримт бичиг”-т дурдсан утгаар ойлгоно.

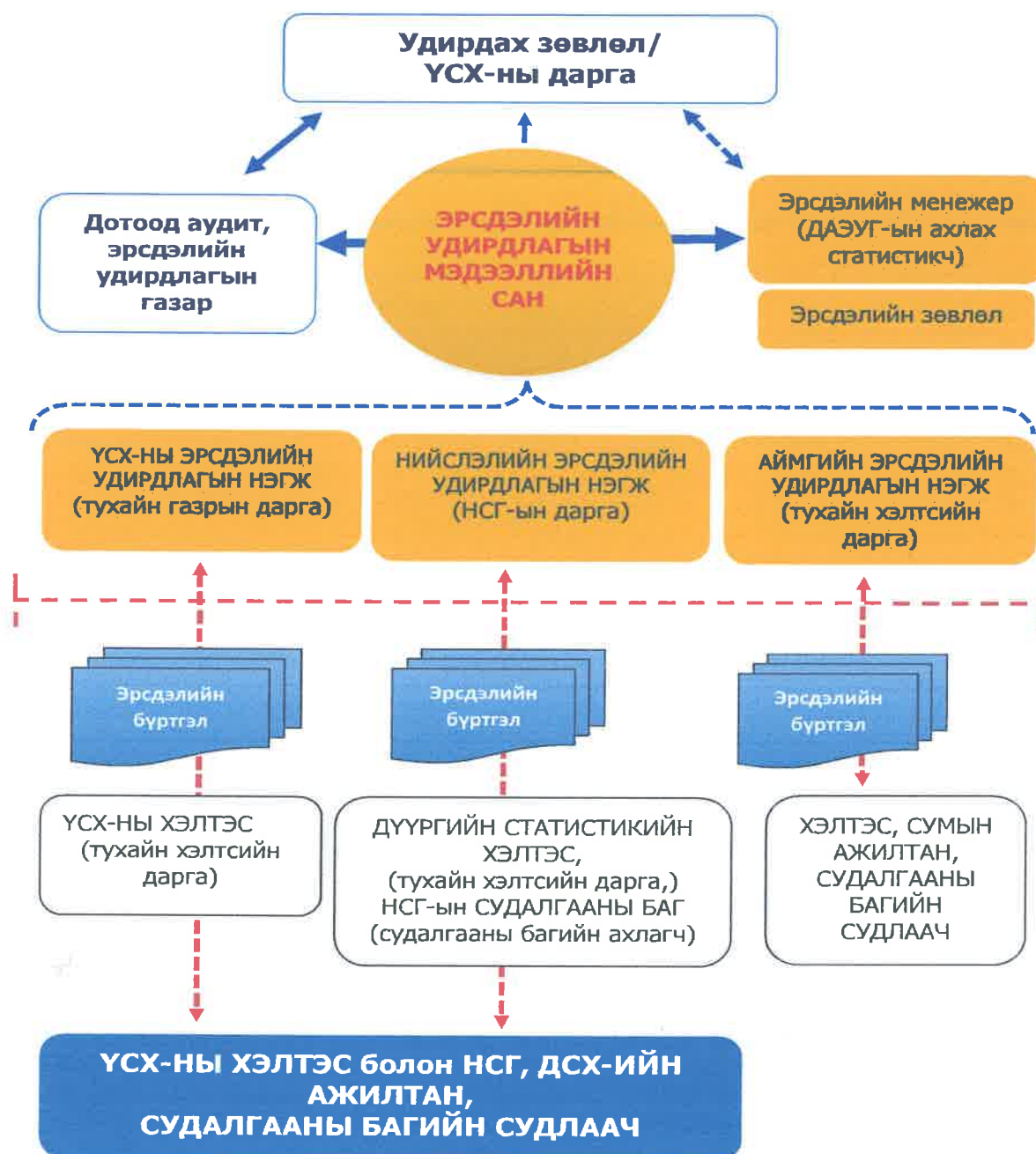
ХОЁР. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГАД ОРОЛЦОГЧДЫН ҮҮРЭГ

2.1 ҮСХ-ны үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаанд ҮСХ-ны удирдлага, бүх бие даасан нэгжийн удирдлага болон нийт ажилтан оролцож, үүрэг хүлээнэ.

2.2 ҮСХ-ны нэгжийн чиг үүрэг болон ажилтны албан тушаалын тодорхойлолтод хариуцсан үйл ажиллагааны эрсдэлийн чиглэлээр гүйцэтгэх үүрэг, ҮАЭУХН-тэй хамтран ажиллах талаар тусгасан байна.

Зураг 1. Эрсдэлийн удирдлагын схем

ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГЫН ЗАСАГЛАЛ

2.3 Эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагааг “Хамгаалалтын гурван шугам” загварын дагуу зохион байгуулна.

Нэгдүгээр шугамын нэгжийн оролцоо, үүрэг

2.4 “Хамгаалалтын нэгдүгээр шугам”-ын нэгж нь ҮСХ, түүний орон нутаг дахь салбар бие даасан нэгж буюу ҮСХ-ны хэлтэс, аймаг, дүүргийн хэлтэс, судалгааны баг байна.

2.5 Нэгдүгээр шугамын нэгж нь өөрийн хариуцсан үйл ажиллагаатай холбоотой эрсдэлийг хүлээгч бөгөөд эрсдэлийг шууд хариуцаж, удирдана. Нэгжийн ажилтан нь хариуцсан ажил үүргийн чиглэлийн дагуу үүссэн эрсдэлийг хариуцагч байна.

2.6 ҮСХ, түүний салбар нэгжийн нийт ажилтан нь үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагад дараах үүрэг гүйцэтгэнэ. Үүнд:

2.6.1 Өөрийн ажил үүрэгтэй холбоотой үүсч болзошгүй үйл ажиллагааны эрсдэлийг тодорхойлох, хянах, илрүүлэх, бууруулах, урьдчилан сэргийлэх;

2.6.2 Эрсдэлээс сэргийлэх зөвлөмжүүдтэй тогтмол танилцах, энэ талаар сургалтанд оролцох;

2.6.3 Эрсдэл үүссэн, үүсэх нөхцөл бүрдсэн тохиолдолд мэдээллийг хариуцсан нэгжийн дарга, ахлах ажилтанд тухай бүр цаг алдалгүй мэдэгдэх, зайлшгүй тохиолдолд ҮАЭУХН-д шууд мэдэгдэх;

2.6.4 Эрсдэлтэй тохиолдлыг “Үйл ажиллагааны эрсдэлийн мэдээллийн сан”-д цаг алдалгүй, үнэн зөв оруулах.

2.7 ҮСХ-ны бие даасан нэгжийн удирдлага нь нэгжийн хэмжээнд үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагыг өдөр тутам хэрэгжүүлнэ. Тухайлбал:

2.7.1 Нэгжийн үйл ажиллагааны эрсдэлийг удирдах арга хэмжээний төлөвлөгөө, санал (шаардлагатай тохиолдолд ҮАЭУХН-тэй хамтарна)-ыг боловсруулж, шийдвэрлүүлэн, хэрэгжүүлнэ;

2.7.2 Эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаанд шаардагдах мэдээллийг цаг тухайд нь ҮАЭУХН-д хүргүүлж, хамтран ажиллана;

2.7.3 ҮАЭУХН-ээс эрсдэлийн үнэлгээ хийж, эрсдэлийг удирдах талаар өгсөн санал, зөвлөмжийн дагуу авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний талаар хариу мэдэгдэнэ;

- 2.7.4 Шаардлагатай тохиолдолд үйл ажиллагааны эрсдэлийг тодорхойлох, үнэлэхэд мэргэжлийн байгууллага, эсвэл шинжээчээр эрсдэлийг тодорхойлуулж, үнэлгээ хийлгэж болно;
- 2.7.5 Онцгой эрсдэл үүссэн, хохирол учирсан тохиолдолд ҮАЭУХН болон холбогдох бусад нэгжид шуурхай мэдэгдэж, хамтран ажиллана.

Хоёрдугаар шугамын нэгжийн үүрэг, оролцоо

2.8 Хоёрдугаар шугамын нэгж нь үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлага хариуцсан орон тооны бус нэгж (ҮАЭУХН) байна. Тухайлбал:

- 2.8.1 ҮСХ-нд газрын хэлтэс бүрийн төлөөллөөс бүрдсэн ҮАЭУХН байна. Энэ нэгжийг тухайн газрын дарга удирдана;
- 2.8.2 Нийслэл хотод нийслэлийн Статистикийн газар болон дүүргийн статистикийн хэлтэс, судалгааны багийн ажилтны төлөөллөөс бүрдсэн ҮАЭУХН байна. Энэ нэгжийг нийслэлийн Статистикийн газрын дарга удирдана;
- 2.8.3 Аймагт аймгийн статистикийн хэлтэс, сумын статистикч болон статистикийн асуудал хариуцсан ажилтны төлөөллөөс бүрдсэн ҮАЭУХН байна. Энэ нэгжийг аймгийн статистикийн хэлтсийн дарга удирдана.

2.9 Үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын хоёрдугаар шугамын нэгж дараах үүрэгтэй ажиллана. Үүнд:

- 2.9.1 “Үйл ажиллагааны эрсдэлийн мэдээллийн сан”-д эрсдэлтэй тохиолдлыг цаг алдалгүй, үнэн зөв оруулсан эсэхэд байнгын хяналт тавьж, учирч болзошгүй хохирлоос урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах;
- 2.9.2 Нэгжүүдэд үйл ажиллагааны эрсдэлийг илрүүлэх, үнэлэх, удирдах, шийдвэрлэх талаар санал, зөвлөмж өгөх, хамтарч ажиллах;
- 2.9.3 Үйл ажиллагааны эрсдэлийн зохистой соёлыг бий болгох, нийт ажилтнуудад эрсдэлийн талаар тухай бүр сургалт зохион байгуулах, мэдээлэл, зөвлөмж хүргүүлэх;
- 2.9.4 Үйл ажиллагааны эрсдэлийг тодорхойлох, үнэлэх олон улсын туршлагыг судалж нэвтрүүлэх, холбогдох журам, зааврын төсөл боловсруулах;

- 2.9.5 Үйл ажиллагааны эрсдэлийн үнэлгээний дүн, танилцуулга, авах арга хэмжээний тухай саналыг ҮСХ-ны дотоод аудит, эрсдэлийн удирдлагын асуудал хариуцсан нэгжид танилцуулж, холбогдох шийдвэр гаргуулах;
- 2.9.6 Онцгой эрсдэл үүссэн, хохирол учирсан тохиолдолд ҮАЭУХН нь холбогдох бусад нэгжид болон ҮСХ-ны удирдлагад шуурхай мэдэгдэж, хамтран ажиллана;
- 2.9.7 Үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын гүйцэтгэлийн жилийн тайланг боловсруулж ҮСХ-ны дотоод аудит, эрсдэлийн удирдлагын асуудал хариуцсан нэгжид танилцуулах.
- 2.10 “Эрсдэлийн зөвлөл” нь ҮСХ-ны болон нийслэл, аймгийн ҮАЭУХН-ийн төлөөллөөс санал болгосон 11 гишүүнтэй байна. Зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг ҮСХ-ны даргын тушаалаар батална.
- 2.11 Эрсдэлийн зөвлөл нь эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэхэд дараах чиглэлээр ҮСХ-ны даргад шийдвэр гаргахад шаардлагатай саналыг бэлтгэн боловсруулна. Үүнд:
- 2.11.1 Эрсдэлийн удирдлагын тууштай хэрэглээг дэмжих;
- 2.11.2 Эрсдэлийн удирдлагын бодлого, үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, тайланд санал өгөх;
- 2.11.3 Эрсдэлийг удирдахад шаардлагатай хүний болон санхүүгийн нөөцийг хуваарилах талаар санал боловсруулах;
- 2.11.4 Эрсдэлийн гол ба шалгуур үзүүлэлтүүдийг батлах, хасахад санал өгөх;
- 2.11.5 Эрсдэлийн илрүүлэх, тодорхойлох, үнэлэх аргад санал өгөх;
- 2.11.6 Нэг, хоёрдугаар шугамын нэгжийн үйл ажиллагааны тайланг хэлэлцэж, дүгнэлт өгөх;
- 2.11.7 Эрсдэлийн удирдлагын талаарх сургалтын төлөвлөгөөнд санал өгөх;
- 2.11.8 Эрсдэлийн ойлгох соёлыг байгууллагын хэмжээнд төлөвшүүлэх;
- 2.12 Эрсдэлийн зөвлөлийг “Эрсдэлийн менежер” буюу ҮСХ-ны дотоод аудит, эрсдэлийн удирдлагын чиг үүргийг хэрэгжүүлэх нэгжийн эрсдэлийн удирдлагын асуудал хариуцсан ахлах статистикч удирдана.
- 2.13 Эрсдэлийн менежер дараах үүргийг гүйцэтгэнэ. Тухайлбал:

- 2.13.1 ҮСХ-ны эрсдэлийн удирдлагын стратеги, үйл явцтай холбоотой өндөр эрсдэлтэй нэгж, үйл ажиллагааны үе шатыг тодорхойлоход Эрсдэлийн зөвлөл, дээд удирдлагатай хамтран ажиллах;
- 2.13.2 Эрсдэлийн удирдлагын явцад хяналт тавихад дээд удирдлагатай хамтран ажиллах;
- 2.13.3 Гол эрсдэлтэй холбоотой залруулгын арга хэмжээг тодорхойлох;
- 2.13.4 Байгууллагын бүх түвшинд эрсдэлийг хянах чиг үүргийг зохицуулах;
- 2.13.5 Эрсдэлийн удирдлагын асуудлыг тайлагнах, эрчимжүүлэхэд гол оролцогч талуудыг удирдах;
- 2.13.6 Эрсдэл нь нэгээс олон салбарт нөлөөлөх үед дээд удирдлагад мэдэгдэж, хариу арга хэмжээг авч зохицуулах;
- 2.13.7 Эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай сургалт, семинарыг хүний нөөцийн сургалт хариуцсан нэгжтэй хамтран зохион байгуулах;
- 2.13.8 Эрсдэлийг удирдлагын тодорхой асуудлаар зөвлөх чиг үүргийг зохицуулах.

Гуравдугаар шугамын нэгжийн үүрэг, оролцоо

2.14 Гуравдугаар шугамын нэгж нь ҮСХ-ны дотоод аудит, эрсдэлийн удирдлагын чиг үүргийг хэрэгжүүлэх нэгж (цаашид ДАЭУН гэх) байна.

2.15 ДАЭУН нь байгууллагын эрсдэлийн удирдлагын үйл явцын зохистой байдлын (тэдгээрийн хэв маяг, хэрхэн ажиллаж байгаа, гол эрсдэлд тавих хяналт, хариу арга хэмжээний нөлөө, эрсдэлийн үнэлгээний найдвартай байдал, тохиромжтой байдал гэх мэт) талаар үнэлгээ, дүгнэлт хийж ҮСХ-ны удирдлагад тайлагнах үүрэгтэй. Үнэлгээ, дүгнэлт нь үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын дараах цар хүрээг хамарна. Тухайлбал:

- 2.15.1 ҮСХ-ны үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын гүйцэтгэлийн жилийн нэгдсэн тайланг боловсруулж, ҮСХ-ны удирдлагад танилцуулах;
- 2.15.2 Үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлж буй засаглал, тогтолцоо үр ашигтай, оновчтой эсэх;
- 2.15.3 Нэг болон хоёрдугаар шугамын үйл ажиллагаанд бие даасан үнэлгээ хийж, дүгнэлт гаргах;

2.15.4 Нэгдүгээр шугам, хоёрдугаар шугамын нэгжүүдийн хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлага нь байгууллагын стратеги, зорилго, зорилттой нийцтэй эсэх;

2.15.5 Нэгдүгээр шугам, хоёрдугаар шугамын нэгжүүдийн хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын арга хэмжээ нь оновчтой эсэх.

2.16 ДАЭУН нь эрсдэлийн мэдээллийн сангийн бүрдэлт, шинэчлэлтэд байнгын хяналт тавьж ажиллана.

2.17 ДАЭУН нь ҮСХ-ны хэмжээнд үйл ажиллагааны эрсдэлийн нэг ойлголт, нэршилтэй болохын тулд эрсдэлийн нарийвчилсан тодорхойлолт, ангилал (risk taxonomy) бий болгох ажлыг удирдан зохион байгуулна.

2.18 ДАЭУН нь ҮСХ-ны үйл ажиллагааны эрсдэлийг удирдах талаарх баримтлах бодлого, журам, зааварт шаардлагатай тохиолдолд нэмэлт өөрчлөлт оруулах санал боловсруулна.

2.19 ДАЭУН нь байгууллагын үйл ажиллагаанд тулгарч буй эрсдэлүүдийг үнэлж, хамгийн их эрсдэлтэйд тооцсон асуудалд нэн тэргүүнд дотоод аудит хийнэ.

2.20 ДАЭУН нь шаардлагатай тохиолдолд үйл ажиллагааны эрсдэлийг тодорхойлох, үнэлэхэд бусад нэгжээс шинжээч томилуулан хамтран ажиллах, эсвэл мэргэжлийн байгууллагаар эрсдэлийг тодорхойлуулж, үнэлгээ хийлгэнэ.

2.21 ДАЭУН нь эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагааны чиглэлээр ҮСХ-ны холбогдох нэгжтэй хамтран сургалт, семинар зохион байгуулна.

2.22 ДАЭУН нь эрсдэлийг илрүүлэх, тодорхойлох, үнэлэх зэрэг эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэхэд арга зүйн зөвлөгөө, туслалцаа үзүүлнэ.

ГУРАВ. ЭРСДЭЛИЙГ ИЛРҮҮЛЭХ, ТОДОРХОЙЛОХ

Үйл ажиллагааны эрсдэлийн өөрийн үнэлгээ

3.1 ҮАЭУХН нь үйл ажиллагааны эрсдэлийг тухайн ажилтнаар өөрөөр нь үнэлүүлэх зорилгоор нэгж тус бүрийн үйл ажиллагааны онцлогийг харгалзан үйл ажиллагааны эрсдэлийн “өөрийн үнэлгээний асуулга”-ыг боловсруулна.

3.2 ҮСХ, түүний нэгжийн ажилтан бүр үйл ажиллагааны эрсдэлийн “өөрийн үнэлгээний асуулга”-ын дагуу өөрийн үйл ажиллагаанд учирсан, учирч болзошгүй эрсдэлийг цаг хугацаанд нь үнэн зөв үнэлж ҮАЭУХН-д хүргүүлэх үүрэг хүлээнэ.

3.3 Үйл ажиллагааны эрсдэлийн өөрийн үнэлгээг нийт ажилтнууд цахим хэлбэрээр жилд нэгээс доошгүй удаа хийнэ.

3.4 ҮАЭУХН нь “өөрийн үнэлгээний асуулга”-аар цуглуулсан мэдээллийг нэгтгэн боловсруулж, өөрийн үйл ажиллагааны хамрах хүрээний эрсдэлийг тодорхойлж, түүний төлөв, эрсдэлийг хянах арга замыг илүү сайн тогтоохын тулд нийт ажилтан оролцсон ярилцлага, семинарыг хийнэ.

3.5 ҮАЭУХН нь үйл ажиллагааны эрсдэлийн үнэлгээний үр дүнг нэгтгэж дүн шинжилгээ хийж, Эрсдэлийн зөвлөлөөр хэлэлцүүлж, ҮСХ-ны ДАЭУН-д танилцуулна.

3.6 Шаардлагатай тохиолдолд авах арга хэмжээний санал боловсруулан ҮСХ-ны даргад танилцуулж, холбогдох нэгжүүдэд зөвлөмж хүргүүлнэ.

Үйл явцын зураглал гаргах

3.7 ҮАЭУХН нь тухайн нэгжтэй хамтарч албан ёсны статистикийн тодорхой үйл ажиллагааны явцын нарийвчилсан зураглалыг хийнэ.

3.8 Үйл явцын зураглал нь зорилго, хүний нөөц, үйл ажиллагаа, хариуцлага, зохион байгуулалтын нэгж, үр дүн, цагийн хуваарилалт, дэд үйл явц болон холбогдох харилцаа холбоо, баримтжуулсан мөрдөх журам, зааврын дараалал, уялдаа холбоог тодорхойлсон буюу эрсдэлийг таних бололцоог байгууллагад олгох боломжтой байна. Тухайлбал:

- 3.8.1 Тодорхой үйл явцын хүрээнд ердийн бүх үйл ажиллагааг тодорхойлох;
- 3.8.2 Үйл ажиллагааг үндсэн, дэд үйл явцад бүлэглэн хуваах;
- 3.8.3 Үйл явдлын дараалал, дэд үйл явцуудын хоорондын холбоосыг тодорхойлох;
- 3.8.4 Үйл явцын зураглалд юу болж байгааг үнэн зөв тусгахын тулд тодорхой зорилгод тохирсон энгийн, үйл явцын ерөнхий урсгалыг ойлгохуйц хангалттай мэдээллийг харуулсан макро урсгал динамик эсвэл үйлдэл, шийдвэрийн эцсийн цэг бүрийг харуулсан нарийвчлалтай байж болно.

3.9 ҮАЭУХН нь үйл явцын зураглалд тусгасан үйл ажиллагааны алхам бүрт учирч болзошгүй эрсдэлийг тухайн нэгжтэй хамтран тодорхойлж, эрсдэлийн түвшинг үнэлнэ.

Эрсдэлийн тохиолдлын сценарь шинжилгээ

3.10 Тохиолдох магадлал багатай, эсвэл өмнө нь тохиолдож байгаагүй эрсдэлийн тохиолдол үүсэхээс урьдчилан сэргийлэх, эрсдэлийн тохиолдол үүссэн

нөхцөлд бэлэн байдлыг хангах, түүнээс үүсэх нөлөөллийг тодорхойлох зорилгоор эрсдэлийн тохиолдлын сценарь шинжилгээг хийнэ.

3.11 Эрсдэлийн тохиолдлын сценарь шинжилгээг тохиолдох боломжтой эрсдэлийн тохиолдлын хувилбар тус бүрээр хийж, тэдгээрээс үүсэх үр дагавар, нөлөөллийг тооцоолох замаар гүйцэтгэнэ.

3.12 Сценарь шинжилгээг асуудлыг тодорхойлох, өгөгдөл цуглуулах, тодорхой байдлаас тодорхой бус байдлыг салгах, нөхцөл байдлыг хөгжүүлэх буюу үр дагаврыг тооцоолох, өөрийн төлөвлөсөн нөхцөл байдлыг ашиглаж таамаглал дэвшүүлэх гэсэн ерөнхий 5 алхмаар хийнэ. Тухайлбал:

Алхам 1: Асуудлыг тодорхойлох - тохиолдох боломжтой эрсдэлийг тодорхойлох. Эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх үүрэг хариуцлагын хуваарилалтыг тодорхойлох;

Алхам 2: Өгөгдөл цуглуулах - үйл ажиллагааны өнөөгийн байдал, түүний үр дүн ахихад нөлөөлөх аливаа боломж, аюул заналыг нарийвчлан судалж, эрсдэлийг үнэлэх арга зүй, шалгуурыг тодорхойлох, залруулахад зарцуулах цаг хугацаа, хүчин чармайлтыг тооцох. Хэрэгцээтэй судалгаа, түүний зорилт, цар хүрээг томъёолох, эдгээр судалгаанд шаардагдах нөөцийг тодорхойлох;

Алхам 3: Тодорхой байдлаас тодорхой бус байдлыг салгах. Эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаанд хамааралтай болон хамааралгүй асуудлыг тодорхойлох. Эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаанд хамааралтай чиг үүрэг буюу үйл ажиллагааны байршил, цаг хугацаа, хэмжээг тогтоох;

Алхам 4: Нөхцөл байдлыг хөгжүүлэх - тохиолдох боломжтой эрсдэлийн тохиолдлын хувилбар тус бүрээр шинжилгээ хийж, тэдгээрээс үүсэх үр дагавар, нөлөөллийг тооцоолох замаар гүйцэтгэнэ;

Алхам 5: Сценарь шинжилгээний үр дүнг ашиглах - шинжилгээний үр дүнг үндэслэн эрсдэлийн жагсаалт, эрсдэлийг залруулах төлөвлөгөөний төсөл боловсруулах. Эрсдэлийн удирдлагын гүйцэтгэлийг үнэлэх, зайлшгүй гаргах шийдвэр болон арга хэмжээг тогтоох, тодорхой заах.

Эрсдэлийн шалгуурыг тодорхойлох

3.13 ҮАЭУХН нь өөрийн зорилттой холбоотой авч үзэж болох эсвэл авахгүй эрсдэлийн хэмжээ, төрлийг болон шийдвэр гаргах үйл ажиллагааг дэмжихэд шаардлагатай эрсдэлийг үнэлэх шалгуурыг тогтооно.

3.14 Шалгуур нь дараах эх үүсвэрт үндэслэнэ. Тухайлбал:

- Үйл явцын зорилт;
- Зорилтын хэрэгжилт болон техникийн шаардлагад заасан шалгуур;

- Ерөнхий өгөгдлийн эх үүсвэр;
- Аюулгүй байдлын нэгдсэн түвшин гэх мэт нийтлэг хүлээн зөвшөөрсөн шалгуур;
- Эрсдэлийн давуу байдал;
- Тусгай тоног төхөөрөмж эсвэл хэрэглээнд тавигдах эрх зүйн болон бусад шаардлагууд.

3.15 Эрсдэлийн шалгуур нь байгууллагын болон тухайн үйл ажиллагааны зорилго, цар хүрээ, нөөцтэй нийцсэн, эрсдэлийн удирдлагын талаар баримтлах бодлоготой уялдсан байна.

3.16 Эрсдэлийн шалгуурыг эрсдэлийн үнэлгээний эхэн үед тогтооход тэдгээр нь динамик шинжтэй бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд тогтмол хянаж, нэмэлт өөрчлөлтийг оруулж байна.

3.17 Эрсдэлийн шалгуурыг тогтооход дараах зүйлсийг харгалзан үзэх шаардлагатай. Тухайлбал:

- Үр дагаврын төрөл, шинж чанар, эдгээрийг хэрхэн хэмжих;
- Магадлалыг илэрхийлэх арга зам буюу үр дагавар (эерэг ба сөрөг) болон болзошгүй тохиолдлыг хэрхэн тодорхойлох, хэмжих;
- Цаг хугацааны холбоотой хүчин зүйл;
- Хэмжилтийг ашиглах тууштай байдал;
- Эрсдэлийн түвшнийг хэрхэн тодорхойлох;
- Олон эрсдэлийн хослол, дарааллыг хэрхэн авч үзэх, эрсдэлүүдийг нийлүүлэх эсэх;
- Эрсдэлийн арга хэмжээг хэзээ авахыг шийдвэрлэх шалгуур;
- Эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөх буюу хүлцэхийг шийдвэрлэх шалгуур.

3.18 Эрсдэлийн удирдлагын тогтолцооны төлөвшилтэй харгалзуулан эрсдэлийг дараах арга техникээс сонгож тодорхойлно. Тухайлбал:

- Нотлох баримтад суурилсан арга, жишээ нь: хяналтын хуудас, түүхэн өгөгдлийг хянах, бүх төрлийн үйл ажиллагааны бүртгэл, мэдээллийн технологийн осол, гэмтлийн бүртгэл, мэдээний ирц, алдааны бүртгэл, цаг ашиглалтын бүртгэл, статистик танилцуулга, судалгааны чанарын бүртгэл гэх мэт;
- Эрсдэлийг системтэйгээр багаар тодорхойлох арга (шинжээчдийн бүрэлдэхүүнтэй баг нь тусгайлсан заавар, асуултын тусламжтай тодорхой сэдвээр Брейнсторминг, Дельфийн аргаар ярилцлага хийх);
- Индуктив арга, жишээ нь: аюулын урьдчилсан шинжилгээ, аюултай, эгзэгтэй байдлыг хянах тогтолцоо;

- Нөхцөл байдлын шинжилгээ, жишээ нь үндсэн шалтгааны шинжилгээ, хувилбарын шинжилгээ, шалтгаан үр дагаврын шинжилгээ;
- Статистикийн аргууд (жишээ нь: Монте-Карлогийн шинжилгээ, Байесийн шинжилгээ);
- Эрсдэлийн үнэлгээний бусад аргаас сонгох, жишээ нь: Монгол улсын стандарт MNS ISO 31010:2011-аас харах.

3.19 Шаардлагатай тохиолдолд эрсдэлийг тодорхойлоход шаардагдах хүний болон санхүүгийн зардлыг ҮСХ-ны даргад танилцуулж шийдвэрлүүлнэ.

3.20 ҮАЭУХН нь тодорхойлсон эрсдэлийг ҮСХ-ны “Үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын бодлогын баримт бичиг”-ийн 4.3 дахь заалтын дагуу ангилж жагсаалт үүсгэнэ.

3.21 Хамгаалалтын нэг, хоёрдугаар шугамын нэгжүүд нь тодорхойлсон эрсдэл, эрсдэлийн түвшин бүрд харгалзах хязгаарын хэмжээг Эрсдэлийн зөвлөлөөр хэлэлцүүлнэ.

Үйл ажиллагааны эрсдэлийн гол үзүүлэлт

3.22 ҮАЭУХН нь эрсдэлийн гол үзүүлэлтүүд болон тэдгээрийн эрсдэлийн түвшин бүрт харгалзах хязгаарын хэмжээг тодорхойлж, ҮСХ-ны ДАЭУН-д мэдээлнэ.

3.23 ДАЭУН нь үйл ажиллагааны эрсдэлийн гол үзүүлэлтүүдийг ҮСХ-ны даргаар батлуулна. Шаардлагатай тохиолдолд эрсдэлийн гол үзүүлэлтүүдийн жагсаалтыг шинэчлэн батлуулна.

3.24 Үйл ажиллагааны эрсдэлийн гол үзүүлэлт нь ҮСХ-ны өдөр тутмын үйл ажиллагаанд тулгарч буй үйл ажиллагааны гол эрсдэлийн түвшинд тогтмол хяналт тавихад ашигладаг хэрэгсэл болно.

3.25 Эрсдэлийн менежер буюу ДАЭУН-ийн ахлах статистикч нь ҮСХ-ны даргын тушаалаар баталсан үйл ажиллагааны эрсдэлийн гол үзүүлэлтүүдийг “Эрсдэлийн мэдээллийн сан”-д оруулна.

3.26 ҮАЭУХН нь үйл ажиллагааны эрсдэлийн гол үзүүлэлтүүдийн гүйцэтгэлийг нэгтгэж, дүн шинжилгээ хийж, удирдлагын мэдээллийн санд байршуулна. Шаардлагатай тохиолдолд авах арга хэмжээний санал боловсруулан Эрсдэлийн зөвлөлд танилцуулж, холбогдох нэгжүүдэд зөвлөмж хүргүүлнэ.

“Эрсдэлийн мэдээллийн сан”-г бүрдүүлэх

3.27 Үйл ажиллагааны “Эрсдэлийн мэдээллийн сан” нь тусгай программтай байх бөгөөд эрсдэл хариуцагч нийт ажилтан уг мэдээллийн сангийн программд нэвтрэх эрхтэй байж, үйл ажиллагааны эрсдэлийн тохиолдол гарсан тухай бүр, цаг алдалгүй мэдээллийн санд оруулж байх үүрэгтэй.

3.28 Үйл ажиллагааны эрсдэлийн мэдээллийн сан нь дараах мэдээллийг агуулна. Үүнд:

- 3.28.1 Учирсан эрсдэлийн дэлгэрэнгүй тайлбар;
- 3.28.2 Эрсдэлийн тохиолдлын ангилал;
- 3.28.3 Гарсан огноо;
- 3.28.4 Эрсдэлд өртсөн нэгж;
- 3.28.5 Эрсдэлийг хариуцах нэгж;
- 3.28.6 Эрсдэл гарахад нөлөөлсөн хүчин зүйл;
- 3.28.7 Эрсдэлээс гарсан үр дагаврын ангилал;
- 3.28.8 Санхүүгийн зардал (төгрөгөөр).

3.29 “Эрсдэлийн мэдээллийн сан” дахь мэдээлэл нь ҮСХ-ны дата серверт хадгалагдах бөгөөд мэдээллийн аюулгүй байдлыг холбогдох журам, зааврын дагуу хамгаална.

3.30 ҮАЭУХН-ийн дарга нь ажилтнуудын мэдээллийн санд оруулсан үйл ажиллагааны эрсдэлийн тохиолдлуудыг нягталж, баталгаажуулна.

3.31 ҮАЭУХН нь мэдээллийн санд бүртгэгдсэн үйл ажиллагааны эрсдэлийн тохиолдлуудад дүн шинжилгээ хийнэ. Шаардлагатай тохиолдолд авах арга хэмжээний санал боловсруулан удирдлагад танилцуулж, холбогдох нэгжүүдэд зөвлөмж хүргүүлнэ.

3.32 Мэдээлийн сангийн баяжилтад ДАЭУН-ээс байнгын хяналт тавина.

ДӨРӨВ. ЭРСДЭЛИЙН ТҮВШИНГ ТОГТООХ

4.1 Эрсдэлийг залруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх зорилгоор эрсдэлийн түвшинг тухайн эрсдэлийн үр дагавар ба магадлалын хослолоор тогтооно.

4.2 Эрсдэл гарах магадлалын үнэлгээг гаргахдаа тухайн эрсдэлийн өмнө нь гарч байсан тохиолдол, давтамжийг судлан, ирээдүйд учрах магадлалыг таамаглан, шалгуур асуултад харгалзах магадлалын түвшинг Хүснэгт 1-ийн дагуу тодорхойлно.

Хүснэгт 1. Эрсдэлийн магадлалын үнэлгээ

Магадлалын түвшин	Шалгуур асуулт	Эрсдэл гарах магадлал
1	<ul style="list-style-type: none"> Болох магадлал тун бага Эрсдэл гарах магадлал 5%-иас бага Онцгой нөхцөлд 1 удаа тохиолдож болзошгүй 	Бараг тохиолдохгүй
2	<ul style="list-style-type: none"> Жилд нэг удаа тохиолдох магадлал бага Эрсдэл гарах магадлал 5%-25% Ойрын 3 жилд тохиолдож болзошгүй 	Бага тохиолдоно
3	<ul style="list-style-type: none"> Жилд нэг удаа тохиолдох магадлалтай Эрсдэл гарах магадлал 25%-60% Ойрын 1 жилийн дотор тохиолдож болзошгүй 	Заримдаа тохиолдоно
4	<ul style="list-style-type: none"> Хагас жилд заавал нэг удаа тохиолддог Эрсдэл гарах магадлал 60%-90% Ойрын 6 сарын хугацаанд тохиолдож болзошгүй 	Ихэвчлэн тохиолдоно
5	<ul style="list-style-type: none"> Улиралд заавал нэгээс дээш удаа тохиолддог Эрсдэл гарах магадлал 90%-100% Ойрын 1 сарын хугацаанд тохиолдож болзошгүй 	Байнга тохиолдоно

4.3 Үйл ажиллагааны эрсдэлийн нөлөөллийн түвшинг Хүснэгт 2-ын дагуу тооцно. Үйл ажиллагааны эрсдэлийн нөлөөлөл гэдэгт эрсдэл гарсан тохиолдолд гарах цалин, нөхөн төлбөрийн зардал, шүүхийн зардал, торгууль, алданги, засвар үйлчилгээ хийлгэх, ҮСХ-ны нэр хүнд унах, ажилтны эрүүл мэнд, амь нас хохирох гэх мэт санхүүгийн болон санхүүгийн бус үр дагавруудын цар хэмжээг ойлгоно.

Хүснэгт 2. Эрсдэлийн нөлөөллийн түвшин

Нөлөөллийн түвшин	Шалгуур асуулт	Эрсдэлийн нөлөөллийн цар хэмжээ
1	<ul style="list-style-type: none"> • Үйл ажиллагаанд саад учруулдаггүй, • Бодитой аливаа хохиролгүй, • Нэр хүндийн эрсдэлгүй, • Ажилтны эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд хохирол учраагүй. 	Маш бага
2	<ul style="list-style-type: none"> • Үйл ажиллагаанд бага хэмжээний саад учруулдаг, • Бодитой хохирол бага: санхүүгийн хохирлын хэмжээ 1.0 сая төгрөг хүртэл, • Нэр хүндийн эрсдэл үүсэхгүй, • Ажилтны эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд учрах хохиролгүй. 	Бага
3	<ul style="list-style-type: none"> • Үйл ажиллагаанд зарим тохиолдолд саад учруулдаг, • Бодитой хохирол үүссэн: санхүүгийн хохирлын хэмжээ 1.0 сая төгрөгөөс - 10.0 сая төгрөг хүртэл, • Нэр хүндийн эрсдэл тохиолдож болзошгүй, • Ажилтны эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд хохирол учирч болзошгүй. 	Дунд
4	<ul style="list-style-type: none"> • Үйл ажиллагаанд тогтмол саад учруулдаг, • Бодитой хохирол үргэлжлэн илэрсэн: санхүүгийн хохирлын хэмжээ 10.0 сая төгрөгөөс -100.0 сая төгрөг хүртэл, • Нэр хүндийн эрсдэл үүссэн, • Ажилтны эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд хохирол учруулсан. 	Их
5	<ul style="list-style-type: none"> • Үйл ажиллагаанд ноцтой саад учруулдаг, • Бодитой хохирлын хэмжээ их: санхүүгийн хохирлын хэмжээ 100.0 сая төгрөгөөс дээш, • Нэр хүндийн эрсдэл нэмэгдэж, олон нийтэд сөрөг мэдээлэл тархах болсон, • Ажилтны эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд ноцтой хохирол учрах нөхцөл үүссэн. 	Маш их

*Бодитой хохиролд бодитойгоор үүссэн санхүүгийн болон санхүүгийн бус аливаа төрлийн хохирол орно.

4.4 Эрсдэлийн магадлал, эрсдэлийн нөлөөллийн түвшинг Хүснэгт 3-т заасан эрсдэлийн матрицын хэвтээ, босоо тэнхлэгт байрлуулж эрсдэлийн оноог тодорхойлно.

Хүснэгт 3. Эрсдэлийн матриц

Эрсдэлийн магадлал	5	5	10	15	20	25
	4	4	8	12	16	20
	3	3	6	9	12	15
	2	2	4	6	8	10
	1	1	2	3	4	5
		1	2	3	4	5
	Эрсдэлийн нөлөөлөл					

4.5 Эрсдэлийн оноонд харгалзах үйл ажиллагааны эрсдэлийн түвшинг “маш бага”, “бага”, “дунд”, “өндөр”, “маш өндөр” гэж ангилна. Хүснэгт 4.

Хүснэгт 4. Эрсдэлийн түвшин

Өнгө	Эрсдэлийн үнэлгээ	Эрсдэлийн түвшин
	1-4	Маш бага
	5-8	Бага
	9-15	Дунд
	16-20	Өндөр
	21-25	Маш өндөр

ТАВ. ЭРСДЭЛИЙН ХЯНАЛТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ

5.1 Үйл ажиллагааны эрсдэлийг хянах арга хэмжээг дараах байдлаар тодорхойлно. Үүнд:

5.1.1 Үйл ажиллагааны эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөх:

Эрсдэлээс үүсэх үр дагаврын талаар бүрэн мэдээлэлтэй байж, эрсдэлийг бүрэн хариуцаж хүлээн зөвшөөрөх бөгөөд эрсдэлийг бууруулах арга хэмжээ авах шаардлагагүй;

5.1.2 Үйл ажиллагааны эрсдэлийг бууруулах:

Эрсдэлийн нөлөөлөл болон/эсвэл магадлалыг бууруулах арга хэмжээ авч, эрсдэлийн түвшинг бууруулна;

5.1.3 Үйл ажиллагааны эрсдэлийг шилжүүлэх:

Эрсдэлийг хариуцах чадвар бүхий гуравдагч этгээд (даатгал болон бусад үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллага, өөр ажилтан)-д шилжүүлж, эрсдэлийг зохих түвшинд удирдана;

5.1.4 Үйл ажиллагааны эрсдэлээс зайлсхийх:

Нөлөөлөл болон магадлал нь өндөр бөгөөд удирдах боломж бага эрсдэлийн хувьд тухайн эрсдэл дагуулсан үйл ажиллагаанаас татгалзах буюу зайлсхийх, орлуулах боломжтой хувилбарыг сонгох арга хэмжээ авна.

5.2 Эрсдэлийн түвшин “маш бага” болон “бага” гэж үнэлэгдсэн тохиолдолд эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөх бөгөөд тухайн эрсдэлийг хянах арга хэмжээ заавал авах шаардлагагүй гэж үзнэ. Энэ тохиолдолд эрсдэлийг бүртгэж, байнгын хяналтад байлгана.

5.3 Эрсдэлийн түвшин “дунд” гэж үнэлэгдсэн тохиолдолд эрсдэлийг анхаарал татах үзүүлэлтэнд оруулж энэхүү журмын 5.1.2, 5.1.3, 5.1.4-т заасан эрсдэлийн хяналтын арга хэмжээнээс аль тохиромжтойг нь хэрэгжүүлнэ.

5.4 Эрсдэлийн түвшин “өндөр” болон “маш өндөр” гэж үнэлэгдсэн тохиолдолд энэхүү журмын 5.1.2, 5.1.3, 5.1.4-т заасан эрсдэлийн хяналтын арга хэмжээнээс аль тохиромжтойг нь хэрэгжүүлж, дотоод аудит хийнэ.

5.5 Шаардлагатай тохиолдолд үйл ажиллагааны эрсдэлийг тодорхойлох, эрсдэлийн түвшинг тогтооход бусад нэгжээс, эсвэл хөндлөнгийн байгууллагаас шинжээч томилуулан хамтран ажиллана. “Шинжээч” гэж тодорхой үйл ажиллагааны чиглэлээр нарийн мэргэшсэн, туршлагатай бөгөөд энэ чадвараа ашиглан эрсдэлийг илрүүлэх, үнэлэх, эрсдэлийг удирдах арга хэмжээний саналыг боловсруулахад оролцох этгээдийг хэлнэ.

5.6 Эрсдэлийг залруулах арга хэмжээний зардлыг гарах зардал, хүрэх үр ашгийн харьцуулсан шинжилгээний үр дүнг үндэслэн тооцно.

5.7 ҮАЭУХН нь эрсдэлийг хянах арга хэмжээний сонголтыг хийснээр залруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулна. Арга хэмжээний төлөвлөгөөнд дараах мэдээллийг тусгана. Үүнд:

- Арга хэмжээний үндэслэлийг сонгох үндэслэл, түүний дотор хүлээгдэж буй үр ашиг;

- Төлөвлөгөөг баталж, хэрэгжүүлэх үүрэгтэй, хариуцлагатай ажилтан;
- Санал болгож буй арга хэмжээ;
- Шаардлагатай нөөц, түүний дотор болзошгүй нөхцөл байдал;
- Гүйцэтгэлийн хэмжүүр;
- Хязгаарлалт;
- Шаардлагатай тайлан болон мониторинг;
- Арга хэмжээг авч эхлэх ба дуусгах хугацаа.

5.8 ҮАЭУХН нь эрсдэлийг залруулах арга хэмжээний сонголтыг хэрэгжүүлэх явцад эрсдэлийг илүү нарийвчлан судлах нэмэлт шинжилгээ хийж, одоогийн хэрэгжүүлж буй хяналтыг үргэлжлүүлэх эсэх шийдвэрийг үргэлжлүүлэх, үр дүнг сайжруулахаар нэмэлт өөрчлөлт хийх зорилгоор байнгын мониторинг хийнэ.

5.9 ҮАЭУХН нь мониторингийн үйл явцыг баримтжуулж, ҮСХ-ны ДАЭУН-д тухай бүр мэдээлнэ.

Зургаа. ХАРИУЦЛАГА

6.1 Нэгжийн удирдлага, ажилтан аливаа үйл ажиллагааны эрсдэл, эрсдэлтэй үйлдэл, нөхцөлийн талаар холбогдох нэгжид мэдээлэхгүй байх, нуун дарагдуулахыг хориглоно.

6.2 Энэхүү журмыг зөрчсөн албан тушаалтан, ажилтанд холбогдох хууль тогтоомжид заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

---oOo---